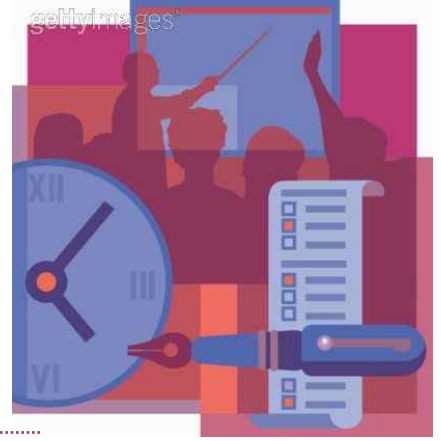

Şirketleşen Üniversiteler

Bilg. Y. Müh. Tahir Emre Kalaycı
emre.kalayci@emo.org.tr

Yeni bir eğitim dönemine daha başlayan üniversiteler yaz dönemini rektörlük seçimleri ve buna bağlı olarak ciddi siyasi tartışmalar içerisinde geçirdi. Laik ve iktidar yanlısı kesimlerin rektörlük seçimleri üzerinden birbirlerini eleştirdiği ancak özelinde üniversitelerin gerçek durumlarına yönelik herhangi bir gelişmenin, ilerlemenin ve belirlemelerin yaşanmadığı bu süreçte tartışmanın temelini atan rektörler oluşturdu.

Üniversitelerin şu an ki durumu incelendiğinde var olan iktidar tehditlerinin yanında 1980'den beri YÖK ile birlikte yaşanan değişimler gözden kaçırılmaz. Artık iyice şirketleşmeye başlayan ve bilimsel gerçeklikten uzaklaşan üniversite gerçeğiyle yüz yüzeyiz. Akademik personelin, özellikle öğretim görevlilerinin ve araştırma görevlilerinin özlük haklarının ellerinden alınmasına, bu çalışanların projelerde sadece bursla çalıştırılmasına varan hedefler göze çarpmaktadır. YÖK Başkanının "üniversitelerin paralı olması" yönündeki açıklamaları [1]

herşeyi metalaştıran kapitalist sistemin, daha önce metalaştıramadığı eğitim ve sağlık sektörlerini de metalaştıracağı gerçeğini ortaya çıkarıyor. Öğrenciler müşteri konumuna indirgenerek özel ve vakıf üniversitelerine yönlendirilmeleri hedefleniyor [2].

YÖK üniversiteler üzerinde düzenin baskı aygıtı işlevi ile birlikte, üniversitelerin yeni liberal politikalar doğrultusunda yeniden yapılandırılmasında da etkin rol almıştır. YÖK'ün kuruluşu ile birlikte özel üniversiteler kurulmuş, kamu üniversitelerinde de harçlarla paralı eğitime adım atılmıştır. Üniversiteler sermaye ile kurduğu ilişki doğrultusunda değişiyor, piyasanın bir aktörü haline geliyor. Üniversitelerin toplumsal ve bilimsel niteliği ortadan kalkarak, sermayenin gereksinimleri doğrultusunda eğitim yapan, sermayeye eleman yetiştiren ve sermaye için bilgi ve teknoloji üreten merkezlere dönüşüyor. Bu değişim üniversiteyi, toplum için bilim üretme gibi temel niteliğinden kopartıyor [3].

Üniversite Sorunları

Üniversite kampüs olmadan bir işe yaramaz. Kampüsün de öğrencilerin her türlü sosyal gereksinimlerini karşılayabileceği bir halde olması gereklidir. Ayrıca en önemli konu kampüsteki olanakların öğrencilerin maddi durumlarını göz

önünde bulunduran yapılar olması gerekliliğidir. Önceden üniversitenin yönetiminde olan kantinler, yemekhaneler, fotokopiler, vb. yapıların özelleştirilmesi sonucu maddi durumu iyi olmayan öğrencilerin bu hizmetlerden yararlanması zora girmiştir. **Üniversitenin her şeyden önce sosyal bir ortam niteliği kazanması ve taşınması gerekir. Böylesi bir sosyal ortamın yaşanılabilirlik kazanması da ancak ve ancak öğrencilerin programlanacak robotlar olarak görülmemesinden geçer.** Üniversite, öğrencilerin, diyelim sinemaya gitmek için buldukları bir yer olabilmelidir; yoksa kendisi sinemayı barındıran ortam değil: Sinema üniversitenin içinde olmamalı; bu çok önemli. Üniversite kendi içinde özünde bir site, yani kendisine gelenleri, kendisinde barınanları aynılaştıran bir kazan, kendisinde kendisi temelinde özdeşleşilen bir yer değil, kendisinde buluşup kendisinden kalkılarak her yere gidilebilen, dolayısıyla bütün yolculara eşit derecede açık bir terminal olmalıdır: Yani nereden gelirse gelsin herkese açık, ama kendisine gelenlerin hiçbirinin özel mekan ve meskeni olmayan, kendisine kendisi için/kendisinde kalınmak, oranın ayrıcalıklı sakini olmak üzere gidilmeyen bir yer. Bu noktada

“tabela üniversitelere” değinmemek olmaz. Üniversite her mahalde veya kasabada kurulabilecek / kurulacak / kurulması gereken, diyelim, bir sağlık ocağı değildir. Şöyle de söyleyebiliriz: Üniversite, ancak farklılıkların bir arada bulunmasına tahammül gösterebilecek bir ortamda var olabilir; aksi takdirde üniversite kendi kendisini köreltir [4]. Sürekli olarak yeni üniversiteler açılması akla kaynak konusunu getirmektedir. Açılan bunca sayıdaki üniversiteye karşın bu üniversiteler için ayrılan bütçedeki değişimin bu üniversitelere yeterli olmadığı raporlardan açıkça görülmektedir. Yeterli akademisyen kadrosu olmadan açılan fakülte ve bölümler eğitim kalitesinin yetersiz olmasına neden olmaktadır.

Üniversiteler, akademik personeli ve öğretim amacı piyasaya adam yetiştirmekten ileri gidememektedir. Varolan onlarca üniversite ve bölümde öncelikli eğitim ve öğretim amacının bitirir bitirmez iş bulma olduğu günümüzde bilimsel bir eğitim verilmemektedir. Bilimsel araştırma-geliştirme açısından durumu anlatan istatistiksel verilere bakıldığında, Türkiye’de bilimin gelişme yolunda olduğu gibi bir izlenim çıkabilse dahi ki bu noktada, üniversitelerdeki yükseltme atama kriterlerinin yayın sayısından ibaret hale gelmesinin payı yadsınamaz kaliteli yayınlar açısından, bilimci sayısının ve bilimsel araştırma-geliştirmeye ayrılan kaynağın sırasıyla çalışan nüfusa ve GSMH’ye oranı bakımından durumun pek de iç açıcı olmadığı ortadadır. **Sorun esasen bir bilim politikasının olmaması, daha doğrusu bağımsız politika üretememe sorunudur** [5].

Bir başka önemli sorun üniversitelerin yabancı dilde eğitim konusudur. Yabancı dille üniversite,

Türkiye’nin Amerikan egemenliğine girmesinin de ötesinde, bu egemenliğin hegemonik bir nitelik kazanması, yani bizler tarafından rıza gösterilip normal görülür hâle gelmesinin hem en bâriz ve kalıcı sonucu, hem de en sofistike ve rafine aracıdır. İnsanlar elbette yabancı dil öğrenmelidirler veya en azından yabancı dil bilmek iyi bir şeydir. Ancak bu, yabancılara daha iyi hizmet edebilmek için olmamalıdır; turizm, nakliyecilik ve benzeri alanlar hariç. Yabancı dil bilim açısından bir zorunluluk değildir. Bilim kurulları oluşturulur ve bu kurulların önerdiği yabancı eserler, kurulacak devlet tercüme büroları aracılığıyla Türkçe’ye tercüme edilir. Böyle bir uygulama çok da zor olmasa gerektir ve böyle bir yapılanmada önemli olan, seçici/öğütleyici kurulların bağımsızlık ve tarafsızlığıdır ki, bu da doğrudan bilimsel değil, fakat siyasal, yani genel anlamıyla demokratikleşmeye ilişkin bir sorundur. Bilim için yabancı dil, kendi içinde bir amaç olamaz. Zira bilimsel bilgi üretimi aynı zamanda dilde de bir üretimi gerektirdiği gibi, bilimsel bilginin aktarılması da dilin en fazla kullanılması ve dile en fazla egemen olunması gereken bir süreçtir. Bizim doğrudan, çıplak gözle gördüğümüz, dünyanın dönmekte olduğu değil, hareket halinde olanın -doğma ve batma şeklinde- güneş olduğudur; aslında dönenin güneş değil de dünya olduğu ise, ancak kavramlarla anlatılabilir ve de kavramlar gösterecek anlatılmaz, dille anlatılır. Dolayısıyla da dile şiirden bile daha fazla muhtaç olunan saha bilimdir: Bilimsel bilginin aktarılmasının, kendisine en çok egemen olunan, kendisi en iyi bilinen dille yapılması, yapılan işin doğasından kaynaklanan bir zorunluluktur [4].

Gerçek Üniversite?

Fikret Başkaya’nın “Reel Üniversite”nin sefaleti [6] yazısında söylediği gibi üniversitelerle ilgili söylemler gerçek durum arasında bariz bir uyumsuzluk söz konusudur. Gerçek durum yaygın söylentiden farklıdır. Yazıdan alacak olursak “üniversitelerin evrensel bilimin üretildiği, her türlü sorunun sınırsız bir biçimde ve özgürce tartışıldığı, toplumun ve dünyanın iyiye, güzele, erdeme, aydınlığa açılan kapısı olduğu biçiminde yaygın bir kabul ve kanaat söz konusudur. Oysa, gerçek dünyada durum farklıdır. Reel üniversitenin kapısından girildiğinde tam tersi bir durumla karşılaşılır. Reel üniversiteler evrensel bilimin üretildiği değil, boğulduğu kurumlardır. Bu durumun anlaşılmasının önünü kesmek için de bilim, bilim insanı ve üniversite kurumlarıyla ilgili bir “dokunulmazlık zırhı”, bir bilim ve teknik bilim (technoscience) fetişizmi yaratılmış durumdadır. Gerçekten üniversiteler ileri sürüldüğü gibi insanlığın önünü açmak üzere işlev görmüş olsalardı, insanlık, şimdilerde içine sürüklendiği sefil durumu ve anlam kaybını yaşıyor olur muydu? Amacı sermaye üretmek ve yeniden üretmek olan ve hiçbir etik kaygı da taşımayan burjuva uygarlığı [sermaye uygarlığı densin] bilimsel-estetik faaliyet de dahil, herşeyi kendine tâbi kılmakla, “araçlaştırmakla” kalmıyor, aynı zamanda ve hızla metalaştırıyor, paralılaştırıyor, soysuzlaştırıyor. Üniversiteler de buna dahildir. Bilimsel faaliyet ve üniversiteler diğer alanlar gibi bu süreçte “edilgen” bir konumda değiller. Bizzat baskı ve sömürünün, şeyleşmenin, metalaşmanın, soysuzlaşmanın hizmetinde ideolojik bir işlev görmüşlerdir ve görmeye devam ediyorlar” [6].

Aynı yazıda vurgulandığı gibi bir yüksek öğrenim kurumunu üniver-

site sayabilmemiz için özerklik olmazsa olmaz koşuldur. Özerklik yerleşmeden bir üniversitenin işlevi değişmektedir. **Bilimsel işlevsellik ancak özerk ve özgür bir ortamda olanaklıdır. Özerklik ile anlaşılması gereken kendi işleyiş kurallarını belirleyen, kendi kendini yönetebilen olmasıdır.** Özgür olmayan bir ortamda, sıradüzensel yapının, emir komuta ilişkisinin geçerli olduğu koşullarda bilimsel bilginin üretilmesi olanaklı değildir. Artık günümüzde üniversitelerin özerkliği ve özgürlüğünden söz edilemeyeceği gibi, kar amacı güden ve karı azamileştirmek hedefine sahip birer işletme haline gelmiş böylece kendi sonlarını getirmişlerdir.

Bilim insanı diğer kamu görevlilerinden ve diplomalılardan, etiği doğrultusunda hareket edebildiği için ayrılmaktadır. Bilim etiğini içselleştirmiş insanlar, ait oldukları kurumların özerkliğini koruma konusunda duyarlıdır. Üniversiteyi üniversite yapacak ikinci temel koşul kendi kendini koruyabilme iradesidir. YÖK'ün bu kadar kolay yerleşmesi

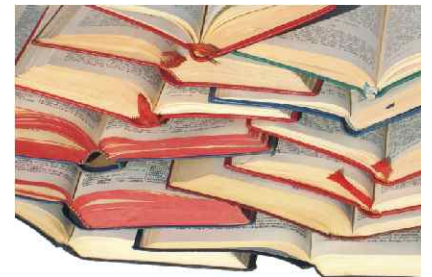
aslında üniversitelerin YÖK öncesinde de tam bir üniversite kimliğine sahip olmadığını göstermektedir. Üçüncü koşulumuz üniversitede yapılanların toplumdaki özgürleşme mücadelesiyle örtüşmesi gereğidir. Eğer üniversitede yapılanlar toplumdaki özgürleşme mücadelesiyle örtüşmüyorsa, söz konusu kurumlar üniversite tanımının dışında demektir. Dördüncü koşul da, üniversitenin mutlaka kamusal bir nitelik taşımasıdır. Buradaki kamusal kavramını devletle özdeşleştirmemek gerekir. **Doğası ve misyonu gereği bilimsel bilgi özel çıkarlar alanının dışında üretilmek zorundadır** [6].

Bugün üniversiteler ve bir bütün olarak eğitim kurumları başlıca üç "amaca" hizmet ediyorlar: Mevcut sömürü düzeninin gereksinimi olan insanların yetiştirilmesi, gençlerin özgürlük bilincinin ve yaratıcılığının boğulması, egemenlik ilişkilerinin meşrulaştırılması. Özelleştirme dalgasıyla bir dördüncü işlev daha ortaya çıkıyor: artık üniversite denilen kurumlar kâr amaçlı kapitalist işletmelere dönüştürülüyor.

Üniversite denilen kurumlar sömürüyü yok sayma temelinde faaliyet gösteriyorlar. Sömürü bir kere yok sayılınca sömürüye dayanan ne varsa yok sayılıyor. Oysa, bugün ne kadar olumsuzluk varsa, hepsinin temelinde sömürü ve sömürüye dayanan egemenlik ilişkileri yatıyor. Kadir Cangızbay'ın veciz bir biçimde ifade ettiği gibi: "Her türlü egemenlik ilişkisinin ortak içeriği emek sömürsüdür". Ayrıca genel bir metalaşma, şeyleşme, paralılaşma yozlaşma, soysuzlaşma sürecinin tüm alanlar gibi bilimsel-entellektüel alanı da kapsadığını belirtmektedir. Yazıda "Bilim ve sanat etkinliği para kazanmanın bir aracı haline geldiğinde, artık ne bilimden ne sanattan söz etmek olanaklı değildir. Bilim adamı/kadını gerçekten bilim adamı/kadınıysa, özgür olmak zorundadır. Kimseye yaranmak zorunda değildir. Yegâne misyonu ve kaygısı gerçeği açığa çıkarmaktır. İnsanlığın durumunu iyileştirmek, bu amaçla yaşadığı dönemin olumsuzluklarını teşhir etmek, bilince çıkarmak, çözüm yolları üretmektir. Gerçeği kuşatan sis perdesini kaldırarak daha müreffeh, daha özgür, velhasıl insanî olanın gerçekleşmesine katkıda bulunmaktır" şeklinde bilim insanlarının temel görevini belirtmektedir[6].

Sonuç

Sonuç olarak, günümüzde üniversiteler paralı bir hale gelerek özelleştirmeden paylarını alırken,

bilimsel anlamda toplumsal bir üretim gerçekliğini gözden kaçırmış durumdadır. Kampüslerin öğrencilerin sosyal ve kültürel gelişimine katkı sağlamaktan ziyade gelir uçurumunu gözler önüne seren bir yapıda olması ve her türlü yapının eğitimde özelleştirme seferberliğinden payını aldığı açıktır. Üniversitelerin gerçek anlamıyla bir "üniversite" olabilmesi için öncelikli olarak YÖK'ün kaldırılması, özerkliğin sağlanması, özgür ortamın tüm akademisyenler ve öğrencilere sağlanması gereklidir. Öğrencilerin üniversite üzerindeki söz haklarının da kendilerine verilmesi gereklidir. Üniversiteler sadece akademisyenlerin veya atanmışların kararlarıyla oluşacak bir kurum değildir. Bilim insanlarının özlük ve sosyal haklarının iyileştirilerek, bilimsel geliştirme yaparken kaygılarının gerçekten bilim olmasının sağlanması gereklidir. Yabancı dilde eğitim ve akademisyenlerin yabancı dilde yayın yapma zorunluluğunun ülkenin bilimsel gelişmesi açısından bir faydası da olmadığı açıktır. **Eğitimde öğrencileri müşteri olarak gören**

girişimlere ve eğitim hizmetlerini bütünüyle bir pazar haline getirme çalışmalarına karşı durarak; ilköğretimden üniversiteye parasız, eşit, bilimsel, demokratik ve fırsat eşitliğine dayalı anadilde eğitimin yaratılması; mimarlık, mühendislik, şehir planlamacılığı eğitim ve öğretim programlarının çağdaş teknolojiye ve bilim politikalarına uygun olarak emekten ve halktan yana yeniden düzenlenmesi ve

sağlık ve eğitimin temel insan hakları olduğunu esas alarak, her türlü özelleştirmeye son verilmesi ülke ve halk için olmazsa olmazdır [7]. Akademisyenleri, öğrencileri ile tüm üniversite bileşenlerinin özerk, demokratik, özgür ve bilimsel üniversiteler oluşturabilmek için gerekli çalışmaların içerisinde yer almasını umut ederek, yeni öğretim döneminde başarılar diliyoruz.

Kaynakça

- [1] http://www.evrensel.net/haber.php?haber_id=23237
- [2] *Eğitimde Özelleştirme, Mühendislik Mimarlık ve Planlamada Artı İvme Dergisi, Yıl:1 Sayı:3, sf:34,*
<http://www.ivmedergisi.com/egitimde-ozellestirme.html>
- [3] *Özgür Bilim-Özerk Demokratik-Katılımcı Bir Üniversite İstiyoruz ! ,*
<http://www.egitimsen.org.tr/index.php?yazi=753>
- [4] *Kadir Cangızbay, Üniversite Üzerine,*
http://www.ozguruniversite.org/guncel_kadir_universite.php
- [5] *Türkiye'de Bilimsel Araştırma Geliştirme, Mühendislik Mimarlık ve Planlamada Artı İvme Dergisi, Yıl:1 Sayı:3, sf:43,*
<http://www.ivmedergisi.com/turkiyede-bilimsel-arastirma-gelistirme.html>
- [6] *Fikret Başkaya, Reel Üniversitenin Sefaleti*
http://www.ozguruniversite.org/baskaya_reel_universite.php
- [7] *TMMOB 40. Olağan Genel Kurul Sonuç Bildirgesi*
<http://www.tmmob.org.tr/modules.php?op=modload&name=Sections&file=index&req=viewarticle&artid=779&page=1>

EMO FİLM GÖSTERİMLERİ BAŞLIYOR

Şubemiz tarafından her Pazartesi saat 18.30'da Eyüp Sabri Aksüt Eğitim Salonu'nda gerçekleştirilecek ücretsiz film gösterimlerine tüm üyelerimizin katılımınızı bekleriz.

Kerkenez

13 Ekim 2008

Billy Casper (David Bradley) İngiltere'nin en fakir semtlerinden birisinde yaşıyor. Okula konsantr olamayan ve kötü notlar alan Casper, büyük ağabeyi tarafından sürekli dövülüyor ve diğer insanlar tarafından gözardı ediliyor, Kestrel isimli biriyle tanışıyor karakterinin o ana değin hiç farkında olmadığı bir tarafını keşfediyor.

Che : Devrimin Adımları

20 Ekim 2008

Eski arşiv filmleri ve fotoğrafların yardımıyla, Guevera'nın köylülerin yoksul durumlarını belgelediği motosikletli Güney Amerika turundan, 1967'de Boliviya ordusu tarafından katledilişine kadar anlatılıyor.

Sacco Vanzetti

27 Ekim 2008

1920'li yılların Amerikasında Sacco ve Vanzetti adında iki göçmen anarşist düşünceleri nedeniyle ölüme mahkum edilirler. Yedi yıl süren dava çok tartışmalara yol açar.

Kibritçi Kız

27 Ekim 2008

Kibrit fabrikasında çalışan Iris ruhsuz işinden sıkılır. Hayallerindeki "Yakışıklı Prens" ile tanışsa da bu ona mutluluk yerine acı, acımasızlık ve sonunda intikam getirecektir. Feminist bir bakış açısını yansıtan Kibritçi Kız, izleyiciyi yüzünde acı bir tebessüm ifadesiyle başbaşa bırakan, kusursuz bir mizansen başyapıtı...